

ПРЕГЛЕД НА ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ НИЗ ПРИЗМАТА НА
КОМПАРАТИВНОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА НЕКОИ ОД ЗЕМЈИТЕ НА
БАЛКАНОТ

PRIVATE SECURITY THROUGH THE PRISM OF THE COMPARATIVE
REVIEW OF THE LEGISLATURE FROM SOME OF THE BALKAN
COUNTRIES

Оливер Бакрески, Филозофски факултет, Институт за безбедност, одбрана и мир,
oliverbakreski@yahoo.com

Лета Барџиева, Филозофски факултет, Институт за безбедност, одбрана и мир
lbardjieva@gmail.com

АПСТРАКТ:

Трудот претставува анализа на компаративното законодавство на државите од непосредното опкружување на Република Македонија. Во таа смисла, во трудот се прави критички осврт на правната регулатива која го регулира приватниот безбедносен сектор во државите на Балканот. Предмет на сериозна дискусија е тезата дека приватната безбедност треба да се прифати како реалност и како составен дел на вкупната безбедност на сите држави кои гравитираат околу Република Македонија. Оттука, изучувањето на приватната безбедност во рамките на вкупната безбедност, претставува дел од континуираните грижи за обезбедување на потребното ниво безбедност на сите граѓани во непосредното опкружување. Елаборацијата која е направена во овој труд содржи два елемента: прво, се прави анализи на законската регулатива во овој сектор и второ, врз основа на анализата се согледуваат клучните разлики во регулирањето на ова прашање.

Клучни зборови: приватна безбедност, приватен безбедносен сектор, обезбедување, приватно обезбедување, услуги, законодавство.

ABSTRACT:

This paper counterpoises an analysis of the comparative legislature from some of the Balkan countries. In that notion, the paper is a critical review of the legal regulation

which regulates the private security sector in some of the Balkan countries. The thesis that the private security should be accepted as a reality and as a component part from the total security of every country that gravitates around the Republic of Macedonia is a subject of a serious discussion. Correspondingly, the studying of the private security in the framework of the overall security counterpoises a part of the continuous efforts for providing the necessary level of security of all citizens in the immediate surroundings. The elaboration which is made in this paper is consisted of two elements: first, an analysis is made of the legal regulation in this sector and second, based on the analysis, the key differences in the regulation of this issue are foreseen.

Key words: private security, private security sector, security, private security services, legislature.

ВОВЕД

Приватната безбедност преку фирмите за приватно обезбедување настојува да ги заштити правата и легалните интереси на своите клиенти, се со цел осигурување на нивната безбедност и одржување на редот и мирот. Во настојувањето на остварување на оваа цел, приватните агенции за обезбедување извршуваат одредени активности како своевидни услуги кои ги нудат на пазарот за да ги задоволат потребите на клиентите како крајни рецепиенти на услугите. Освен тоа, зголемувањето на законите со кои се соочуваат компаниите во нивното работење, како и обликот на производство и услуги, неминовно сè повеќе го услови приватниот безбедносен сектор да биде во функција на заштитата. Тоа значи дека кругот на традиционалното обезбедување на работите се проширил и на други, незаштитни функции, кои го промовираат начинот на работа на целиот систем за приватно обезбедување.

Искуствата покажуваат дека освен стандардните и рутински начини на работа кои ги извршува полицијата во практика, потребно е да се обезбеди и дополнителна заштита од приватниот безбедносен сектор за да може да се обедини заедничкиот одговор против потенцијалните закани, како и навремено да бидат во можност да придонесат во откривање на изворите на загрозување, можните одговори (како сопствени, така и од приватното обезбедувања) на опасностите кои доаѓаат (превентивно дејствување) или правци и методи за намалување на негативните последици.

Основната цел на ваквиот начин на работа е воспоставување подобар однос со „корисниците“ на услугите на полицијата, запознавање на одговорните лица на системот

за приватно обезбедување со новите достигнувања од делокругот на работа на полицијата и размена на искуства во заеднички борби против потенцијалните сторители на кривични дела. Се смета дека безбедносните компании во однос на современите ризици и закани може да се гледаат од два аспекта: поширок, односно целите на националната безбедност и државата како референтен објект во безбедноста; и потесен, односно деловната политика и целите на безбедносните компании (Кековиќ З., 2004).

Компаративниот преглед за обезбедување на лица и имот, како и придонесот на приватната безбедност кон заштита на деловните компании, нивниот имот и вработени, ќе продолжи преку примерите на анализираните држави од Балканот.

ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Република Хрватска за првпат целосно и институционално ги вовеле различните облици на приватно обезбедување на лица и имот со донесувањето на Законот за заштита на лица и имот од 1996 година, кој во меѓувреме двапати бил изменет, а во 2003 година е донесен целосно нов Закон за приватна заштита² кој, исто така, како и претходното законско решение во 2010 година претрпи на двапати изменени, секако од објективни причини и како резултат на прилагодувањето на хрватското со европското законодавство.

Во текстот на Законот за приватна заштита се инкорпорирани некои решенија кои ги изразуваат најголемите стандарди во оваа област. Така, дејноста приватна заштита, освен тоа што можат да ја вршат правните лица и поединци кои се регистрирани за извршување на работи од делокругот на приватната заштита, исто така, таа дејност можат да ја остваруваат според новите измени од 2010 година и правни лица и поединци од државите членки на Европската унија и државите потписници на Договорот за Европски економски простор во согласност со важечките прописи во Република Хрватска.

Во согласност со член 5 од Законот за приватна заштита, дејноста приватна заштита ги опфаќа работите кои имаат за цел вршење заштита на лица и имотот, а особено: обезбедување мирни настани и јавни собири, обезбедување станбен и јавен простор, непосредна телесна заштита (телохранител), заштита на природните добра и околината, обезбедување и транспорт на пари и вредни пратки. Правните лица и поединци ја спроведуваат приватната заштита врз основа на потпишан договор склучен со физички и правни лица кои се предмет на заштита (член 6), а работите од приватна заштита можат да се извршуваат внатре и околу штитениот објект, околу штитената личност, внатре

---

2 Закон о приватној заштити («Народне новине», бр. 68/03. 31/10. и 139/10.)

во границата на периметарот на заштита за чијашто заштита се задолжени чуварите и стражарите на јавни места. Во однос на ова прашање, надлежната полициска управа може, на предлог на единиците на локална самоуправа да издаде одобрение, врз основа на кое, работите на приватна заштита се извршуваат на јавна површина.³

Правните лица, без разлика на тоа каква услуга нудат на пазарот, работите во делот на приватна заштита можат да ги започнат по добивање на претходно одобрение од страна на Министерството за внатрешни работи, што подразбира дека претходна дозвола за извршување на дејноста приватно обезбедување се дел од полициската област. Правните лица коишто ја извршуваат дејноста приватна заштита мора да исполнат одредени критериуми за да го добијат соодветното одобрение како: да поседуваат соодветен акт со кој се запишани во судскиот регистар, да имаат назначено одговорна личност за извршување работи во делот на приватната заштита, да поседуваат акт за систематизација на работни места, односно конкретни овластувања за секој работник за секое работно место, да имаат акт за заштитниот знак на правното лице, да поседуваат работен простор кој треба да биде уреден во согласност со посебните просторни и технички услови итн. (член 13).

Административна санкција им се изрекува на правни и физички лица во вид на предупредување или одземање на дозволата за работа во услови кога овие субјекти нема да го почитуваат законот, а неговите одредби сами по себе носат казни санкции кои се во исклучителни компетенции на Министерството за внатрешни работи. Според тоа, полицијата во Република Хрватска е овластена за издавање одобренија за работа на правните лица за обезбедување приватна заштита, како и одобренија за работа на лица вработени во секторот за физичка заштита. Според тоа, полицијата врши и управен, односно инспекциски надзор над спроведувањето на Законот за приватна заштита, како и на прописите донесени по тој основ. Конечно, инспекцискиот надзор над извршената работа за заштита на лица и имот, ја спроведуваат специјализирани овластени службени лица (инспектори) во Министерството за внатрешни работи, со тоа што во вршењето на надзорот тие можат да побараат помош од други полициски службеници.

---

3 Закон о приватној заштити («Народне новине», бр. 68/03. 31/10. и 139/10.), Член 8.

ПРИВАТНА БЕЗБЕДНОСТ ВО БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Системот на приватна безбедност на Босна и Херцеговина е сложен и се соочува со големи предизвици исто како што е сложена и самата структура на Босна и Херцеговина.⁴ Дел од тие предизвици се резултат на оптоварувањата од одредени внатрешни проблеми, главно предизвикани од различни политички фактори, а некои од нив се: заостанатите политички и општествени анимозитети, настанати како последица од војната од 1992 до 1995 година и секако поттикнати од елементите кои заговараат различни видови националистички екстремизам; бавната имплементација на Дејтонскиот мировен договор; проблеми како резултат на политичката транзиција, кои резултираат со бавен развој на ефикасни и делотворни извршни, законодавни и судски органи; проблеми од економска природа, како резултат на ниското ниво на домашни и на странски инвестиции, слабата приватизација, технолошкото заостанување на производните капацитети; порозната граница, која овозможува трговија со наркотици, оружје и луѓе; проблеми со високата стапка на невработеност; поседување огромни количини оружје и муниција, кои се наоѓаат во неадекватни складишни објекти; големиот број нагазни мини и неексплодирани минско-експлозивни средства на територијата на сета БиХ; како и разни еколошки предизвици.⁵

Во ваква состојба се развиваше и приватната безбедност во БиХ оптоварена со тековните проблеми и немањето соодветна законска рамка заклучно со 2002 година. Со донесување на Законот за заштита на луѓе и имот во Федерацијата БиХ во 2002 година (во понатамошен текст Федерален закон), започнува историјата на една сосема нова дејност. Претходно мора да се нагласи дека во една фаза од развојот на Босна и Херцеговина, со Законот на основите на општествена самозаштита од 1986 година, делумно е третирана оваа проблематика, а решенијата кои биле понудени не биле доволни за современите безбедносни предизвици и потребите на пазарот денес. (Аџич Ј., 2009). Исчекор во регулирањето на овој сегмент е направен во 1998 година кога Зеничко-добојскиот кантон

---

4 Територијата на Босна и Херцеговина административно се дели на два ентитета и една област. Двата ентитета ги сочинуваат Федерацијата Босна и Херцеговина, лабава федерација составена од 10 кантони – области и Република Српска која административно се дели на региони, а потоа и на општини, како и областа Брчко како територија која е ставена под арбитража и не припаѓа ниту на Федерацијата БиХ, ниту на Република Српска, туку со одлука на Арбитражната комисија за Брчко, ставена е под управа на државата Босна и Херцеговина како посебен дистрикт, во <http://www.mfa.gov.ba/indeg> (посетена на 17.04.2014)

5 Влада Босне и Херцеговине. (2005) Бијела книга одбране Босне и Херцеговине, Сарајево: Влада Босне и Херцеговине.

донесе Закон за приватна безбедност на кантонално ниво,⁶ но сепак целосното нормативно-правно заокружување на оваа дејност е направено со донесувањето соодветни закони во Федерацијата Босна и Херцеговина и Република Српска, со што се создаде можност за формирање специјализирани агенции за извршување на работите од оваа област.

Новоформираните агенции за обезбедување се појавуваат како носители на дополнителен надзор над криминалитетот, а свои услуги можат, во тој контекст, да понудат и продадат и на самиот пазар на работна сила. Утврдените стандарди ги задолжуваат фирмите/агенциите на професионализација на кадарот, самостојна специјализација и почитување на стручниот и етички кодекс при вршење на услугите за обезбедување (Аџич Ј., 2009). Работите кои се однесуваат за заштита на лица и имот на економските субјекти, установи и други правни лица, според овој закон, се вршат по пат на формирање посебни агенции специјализирани за вршење на тие работи или по пат на организирање на внатрешната служба за заштита на правното лице, во согласност со наведениот закон. Во надлежност на агенцијата, според овој закон, се работи кои се однесуваат на заштита на лицата и имотот. Мора да се истакне дека Законот во одредени одредби е рестриктивен во делот на извршување на дејноста со редица ограничувања како: агенциите не можат да вршат работа за заштита на лица и имот за потребите на војската на ФБиХ, не можат да вршат работа за заштита на лица и имот за потребите на органите на внатрешни работи, ниту пак работи за заштита на раководните тела на извршната власт и органите на управата, како ниту други тела и органи на ниво на Федерацијата, кантони, градови или општини. Многу важен сегмент на овој Закон е тоа што агенциите не можат да вршат работи за заштита на политички партии и нивните претставници.⁷

Работите во надлежност на агенциите можат да ги извршуваат само лица кои ги исполнуваат следните услови: да се државјани на Федерацијата на БиХ, односно Република Српска; да имаат 18 години (за работна заштита), односно 25 (за детективска работа); да имаат дозвола за вршење на работна заштита; да се телесно и душевно способни за дозвола за вршење на работна заштита; да поседуваат најмалку средно училиште (техничка насока за техничка заштита) додека лицата мора да имаат најмалку виша стручна подготовка, односно висока или виша подготовка (за детективска работа); против нив да не се води кривична постапка и да не се осудувани за кривични дела кои се гонат по службена должност или за прекршок против јавниот ред и мир со карактеристики

---

6 Закон о детективској дјелатности, Службене новине ЗДК, бр.07/98.

7 Закон о агенцијама за заштиту лјуди и имовине, (Службене новине ФБИХ, год IX, бр 50, 14. октобар 2002). члан 2.

на насилство; да немаат отказ од страна на полициските служби од страна на комесарот на Меѓународната полиција на ООН (International Police Task Force-IPTF) и да не е сменет од воената служба од страна на командата на Стабилизационите тела (The Stabilization Force-SFOR) (Триван Д., (2012).

Во согласност со Федералниот закон, Агенција за заштита на лица и имот во ФБиХ можат да формираат само домашни правни и физички лица. Во самата постапка за формирање на агенција, основачот е должен да добие одобрување за работа од надлежниот кантонален орган за внатрешни работи. По добивање на ова одобрение основачот поднесува барање во надлежниот кантонален суд за да се запише агенцијата во судскиот регистар.⁸ Во понуденото законско решение не се дава можност за формирање на агенции од страна на политички партии како и раководители во органите за извршна власт и органите за управа ниту пак на другите органи на ниво на Федерацијата, кантоните, градовите или општините.

НАЦИОНАЛНА ЗАКОНОДАВНА РАМКА НА РОМАНИЈА

Во Романија позицијата на приватниот безбедносен сектор е регулиран со посебен Закон бр. 333 од 2003 година⁹ или поточно со Законот за заштита на објекти, добра, вредности и лица,¹⁰ врз основа на кој сите фирми (вклучувајќи ги и странските компании) кои даваат услуги како приватни обезбедувања мораат да имаат дозвола за работа која ја издава полицијата. За сите вработени во овој сектор, полицијата и Романската информативна служба (Serviciul Roman de Informatii-SRI) претходно вршат безбедносни проверки. Покрај одредените психо-физички способности, еден од условите за работа во приватниот безбедносен сектор е завршената обука за овој тип на работа во траење од 90 дена (Триван Д. 2012). Според податоците од 2010 година во Романија егзистираат 1282 приватни безбедносни компании кои вработуваат околу 100.000 лица.¹¹

Услугата на приватниот безбедносен сектор во Романија е наменета за различна клиентела. Клиентите се деловни, политички и меѓународни организации и компании во Романија кои доставуваат барање врз основа на закон да учествуваат во заштита на своите имоти и најголем дел од нив одлучиле оваа работа да му ја доверат на приватниот

8 Исто., член 5.

9 CoESS General Secretariat, (2011), Private Security Services in Europe, CoESS Facts & Figures, , p. 99.

10 Службени гласник Румуније бр. 525 од 22.07.2003 година.

11 Private Security Services in Europe (2011), CoESS Facts & Figures, CoESS General Secretariat, p. 99.

безбедносен сектор.¹² Значи, услугата на приватниот безбедносен сектор во Романија се состои од физичка заштита на значајни објекти (странски дипломатско-конзуларни претставништва, финасиски установи и др.), обезбедување компании, објекти на инфраструктура, следење пари и стока во транспортот. Голем број фирми се занимаваат со техничко обезбедување (вградување и одржување алармни системи), помал број компании со заштита на личности, а некои фирми се специјализирани за одредување на типот на работа на обезбедувањето (услуга на брза реакција) (Триван Д. 2012).

Надзор над работата на приватниот безбедносен сектор во Романија врши Генерален инспекторат на полицијата.¹³ Во практика, мал број фирми од овој сектор ги почитуваат европските стандарди, особено во однос на прашањето на правата на граѓаните и правилата на службата, со кои вработените во обезбедувањето во текот на обуката не се запознаваат во доволна мера. Исто така, лошите услови на работа и малите плати, влијаат на ниското ниво на професионализам. Поради законските можности за тоа дека и државниот сектор за безбедност се занимава со давање комерцијални услуги, се јавува конфликт на интереси помеѓу јавниот и приватниот сектор за безбедност како и корупција (Триван Д. 2012).

ПРИВАТНА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА

Правна основа на актуелното функционирање на приватниот сектор за безбедност во Црна Гора претставува Уставот на Црна Гора и Законот за заштита на лица и имот од 2005 година кој неколкупати е изменуван и дополнуван.¹⁴ Во рамките на овој закон се уредени условите и начинот на извршување на дејноста и вршење на работите на заштита на лица, имот и добра кои не ги обезбедува државата, како и условите и начинот на вршење на работи од заштитен карактер, но и други прашања кои се од значење за вршење на работите во делот на заштитата.¹⁵

Денеска областа на приватната безбедност во Црна Гора им е доверена на

12 SALW and Private Security in South Eastern Europe (2005): A Cause of Effect of Insecurity, Beograd Republic of Serbia, , p.43.

13 CoESS General Secretariat (2011), Private Security Services in Europe, CoESS Facts & Figures, p. 99.

14 Закон о заштити лица и имовине Црне Горе („Службени лист РЦГ», бр. 29/05), Закон о измјенама и допунама Закона о заштити лица и имовине Црне Горе (СУ-СК број 01-68/7, од 22. априла 2010) и Закон о измјенама и допунама Закона о заштити лица и имовине («Службени лист Црне Горе, број 1/2014» од 9.1.2014).

15 Закон о заштити лица и имовине («Службени лист Црне Горе, број 1/2014» од 9.1.2014), Член 1.

приватни фирми кои се занимаваат со давање услуги за приватно обезбедување. Тие услуги опфаќаат: заштита на имот и објекти од уништување, оштетување или кражби; заштита на природни богатства, добра и животната средина; одржување на редот на јавните манифестации; заштита на лица од облици на загрозување на нивниот живот, физичкиот и психичкиот интегритет, приватноста и личните права како и други облици на загрозување на нивната безбедност; извршување заштитни работи во транспортот (при носење пари, хартии од вредност, богатство итн.); заштита на имотот и објектите во фазата на проектирање, изградба и одржување на алармни и видео системи и централи, како и на другите технички системи.¹⁶

Давањето услуги на приватно обезбедување се дозволува само на посебни субјекти и правни лица кои се запишани во Централниот регистар на стопански субјекти и кои имаат одобрение за вршење на дејноста во согласност со законот. Одобрение за извршување на дејноста го издава полицијата во временски период од пет години. Во согласност со член 21 од Законот за заштита на лица и имот одобрение се издава под строго определени услови, а тоа значи заинтересираните правни лица треба да имаат: одговорно лице за вршење на работи од делокругот на заштитата, да имаат акт за организација и систематизација на работните места, да имаат кодекс за однесување на вработените, да поседуваат акт со заштитен знак, да имаат соодветен акт за униформи, да имаат најмалку четири лица вработени со дозвола за вршење на работите на заштитата, да имаат елаборат за техничка опременост во согласност со прописите за заштита од пожар, кражби и други хаварии и злоупотреби, како и да имаат на располагање просторни и технички услови за безбедно сместување на оружје и муниција, ако вршат работи во делот на физичка заштита со употреба на оружје.

Субјектите кои ја извршуваат оваа дејност мора да имаат потпишан договор за нарачаната услуга со комингентот. Исто така, субјектите кои вршат работи од областа на заштитата се должни да го информираат Министерството за внатрешни работи и полицијата за склучениот договор во рок од осум дена од денот на потпишување на договорот.¹⁷ Министерството за внатрешни работи, како орган кој издава лиценци за работа, спроведува контрола и надзор над фирмите кои се занимаваат со давање услуги на приватно обезбедување.

Во Република Црна Гора на приватниот безбедносен сектор му припаѓаат и

---

16 Закон о заштити лица и имовине («Службени лист Црне Горе, број 1/2014» од 9.1.2014), Член 8.

17 Исто, Член 10.

фирми кои се занимаваат со производство на софтверско-технички комплекси за заштита на информациона системи, како и компании кои даваат услуги за информациона, комерцијална, противпожана и еколошка безбедност.

Со оглед на експанзијата на приватниот безбедносен сектор во Црна Гора во почетокот на XXI век, евидентни се бројни напори за регулирање и на детективската дејност во Црна Гора како една посебна специфичност која е резултат на економската трансформација, социјалната еманципација и политичка демократизација. Законот за детективска дејност, се заснова на тоа дека со оваа дејност може да се занимаваат поединци, самостојно или во рамките на детективска канцеларија и тоа исклучиво врз основа на одобрение на Министерството за внатрешни работи. Во согласност со законот за детективска дејност, детективските работи може да се извршуваат само врз основа на потпишан договор склучен помеѓу нарачателот на работите и преземачот, а кој извршува дејност заштита на внатрешноста на штитениот објект и лицето кое се обезбедува, или собира одредени информации за клиентот.¹⁸

ПРИВАТНА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Република Србија е една од земјите во регионот на Југоисточна Европа која најдоцна законски ја уреди областа приватна безбедност, иако во неа во изминатиот период егзистираа голем број компании кои даваа услуги за обезбедување. За ваквата состојба доминира размислувањето дека се одбегнувало тоа да се направи заради сфаќањето дека безбедноста е ексклузивна функција на државата. Во ваков амбиент до донесувањето на Законот за приватно обезбедување во 2013 година, јавниот безбедносен сектор и приватниот безбедносен сектор функционираше паралелно, без заедничка соработка и остварени партнерства и без регулирани меѓусебни односи. Всушност, не постоела волја и подготвеност за заедничка одговорност за безбедноста во државата.

Со донесувањето на Законот за приватно обезбедување¹⁹ во декември 2013 година се смета дека полицијата е главен, но повеќе не и единствен провајдер на безбедност и дека ова е почеток на воспоставување конзистентен и функционален безбедносен сектор. Значи, со регулирањето на приватното обезбедување во Република Србија оваа дејност прераснува во комплексна дејност.

Со сигурност може да се потврди дека компаниите кои се занимаваат со приватно обезбедување, веќе се легитимирани на пазарот на услуги и дека постепено стануваат

18 Види: Закон о детективској делатност, (Службени лист РЦГ, бр. 29/2005).

19 Закон о Приватном обезбедувању, (Сл. гласник РС бр. 104/13 од 5/12/2013).

релевантни субјекти во безбедноста и за разлика од минатите години кога имаше соодветен правен вакуум за оваа дејност, тоа овозможуваше да не постојат соодветни правила на игра во работењето и секој можеше да формира фирма за обезбедување без притоа да бидат исполнети минималните стандарди. Денес, ситуацијата е сосема различна бидејќи нормативното регулирање веќе значи поголема одговорност на сите припадници на приватниот безбедносен сектор кон државата.

Во основа, аргументите за законско уредување на приватниот безбедносен сектор во Република Србија во изминатиот период беа бројни, а основната причина за уредување на оваа област беше соодветно да се уреди оваа област, да се прецизира работењето на правните и физичките лица во областа на приватното обезбедување, условите за нивно лиценцирање, начинот на вршење на работите итн.

Начинот на законското уредување на приватниот безбедносен сектор во Република Србија, во одредени сегменти, се разликува од тоа како е уредена оваа област во други држави. Ова се должи пред сè на спецификите во кои се наоѓа Србија, потребите на бизнис-заедницата, условите на дејствување на овој сектор во самиот политичко-безбедносен амбиент, процесите во економијата во домашни и глобални рамки, нормирање на одредени аспекти на дејствување како резултат на наредните чекори во хармонизацијата на законодавството на ниво на ЕУ итн.

Услугите кои ги пропишува Законот за приватно обезбедување во Република Србија опфаќа широко подрачје на дејствување на фирмите во оваа област. Така, во член 2 од Законот, приватното обезбедување се однесува на давање на следните услуги: заштита на лица, имот и работењето, заштита на работа при вршење на транспорт на пари и вредности, одржување ред на јавни собири, спортски приредби и други места на собири на граѓаните (редарска служба) итн. Во однос на давањето услуги, треба да се нагласи дека правните лица и другите субјекти коишто имаат лиценца за вршење на работи во делот на приватното обезбедување не можат да вршат работи околу заштитата на лица и имот кои исклучиво се во надлежност на државните органи и да применуваат оперативни методи и средства, односно оперативно-технички средства и методи кои тие органи ги применуваат врз основа на посебни закони.

Генерално, за вршење услуги во делот на приватното обезбедување неопходно е правните лица и претприемачите за приватно обезбедување да имаат соодветна лиценца за одредени работи како: за процена на ризици во заштита на лица, имот и работењето; за заштита на лица и имот со физички и технички средства, како и работи за одржување на

ред на јавни собири и манифестации и други места каде се собираат граѓаните во делот каде не е надлежно Министерството за внатрешни работи; за планирање, проектирање и надзор над системите за техничка заштита, монтажа и пуштање во работа, одржување на системите за техничка заштита и обука на корисниците; и за обезбедување на транспорт на пари и вредносни пратки во делот каде не е надлежно ресорното министерство за внатрешни работи.²⁰ Потребните лиценци за работа ги издава Министерството за внатрешни работи.

Во однос на лиценците за вршење работи за приватно обезбедување, Законот за приватно обезбедување во член 10 ги опфатил условите за добивање лиценца од утврдените видови лиценца. Клучните услови кои се пропишани во законот, а се однесуваат на правните лица и на претприемачите, се однесуваат на задолжително запишување на фирмата во Регистерот за стопански субјекти во Србија, понатаму од нив се бара да имаат соодветен акт за систематизација на работните места и опис на работите и овластувањата на вработените за секое работно место; да имаат акт кој поблиску го пропишува изгледот на униформите кои ги носат службениците за обезбедување и изгледот на знакот; да имаат одговорно лице (да е државјанин на Србија, да е полнолетно, психофизички да е способен што се докажува со лекарски белешки од надлежна здравствена установа, да има најмалку средна стручна подготовка, да ја поминал потребната безбедносна проверка, да има лиценца за вршење работи од приватното обезбедување која се издава на физички лица и да поседува посебен простор за сместување оружје и муниција во согласност со прописите за условите за чување оружје и муниција од пожар, ако работите од приватното обезбедување се вршат со оружје).²¹

Покрај општите услови законот пропишал и посебни услови кои треба да ги исполнат правните лица и претприемачите за да ги добијат следните видови лиценци и тоа:

Лиценца за проценка на ризици во заштита на лица, имот и работење - се издава во услови кога има најмалку еден вработен службеник за обезбедување со лиценца која се издава за физички лица, односно како Лиценца за проценка на ризици во заштита на лица, имот и работа;

Лиценца за вршење работи поврзани со физичко-техничка заштита на лица и имоти и одржување на редот на спортските приредби, јавните собири и други места каде се собираат граѓаните - се издава во ситуации кога правните лица имаат вработено

20 Исто, Член 6.

21 Исто, Член 10.

најмалку 10 службници за обезбедување со лиценца која се издава за физички лица, односно Лиценца за вршење на работи на одговорното лице за заштита или Лиценца за вршење на основни работи на службеникот за обезбедување - без оружје или Лиценца за вршење на специјализирани работи на службеникот за обезбедување со оружје;

Лиценца за вршење работи за обезбедување во делот на транспорт и пренос на пари и вредносни пратки - условите се фирмите да имаат најмалку 10 службници за обезбедување со лиценца која се издава за физички лица, односно со Лиценца за вршење специјализирани работи на службеникот за обезбедување со оружје и да поседува технички средства за транспорт и пренос на пари и вредносни пратки;

Лиценца за вршење работи во делот на планирање на системите за техничка заштита, а условот е фирмите да имаат најмалку еден вработен службеник за обезбедување со средно образование од техничката струка со потребната лиценца која се издава за физички лица, односно со Лиценца за вршење работи поврзани со планирање на системите за техничка заштита;

Лиценца за вршење проектирање и надзор над извршувањето на системите за техничка заштита - условот за добивање ваква лиценца е да имаат најмалку еден вработен службеник за обезбедување со високо образование во областа на техничко-технолошките науки со потребната лиценца која се издава за физички лица, односно со Лиценца за вршење работи за проектирање, а и надзор над изведување на системите за техничка заштита;

Лиценца за вршење монтажа, пуштање во работа и одржување на системите за техничка заштита и обука на корисниците - потребно е фирмите да имаат најмалку еден вработен со средно образование од техничката струка со потребната лиценца која се издава за физички лица, односно со Лиценца за вршење работи поврзани со монтажа, пуштање во работа и одржување на системите за техничка заштита и обука на корисниците.²²

Во Република Србија прашањата врзани за детективската област се регулираат со посебен закон. Според Законот за детективска дејност, со детективска дејност во Република Србија може да се занимаваат правни лица и претприемачи кои се регистрирани за извршување на детективската дејност, односно физички лица кои се вработени заради вршење работи исклучиво поврзани со детективските работи, односно не можат да извршуваат работи кои се во исклучителна надлежност на државните органи и не можат

---

22 Исто, Член 10.

да применуваат оперативни методи и средства или оперативно-тактички средства и методи кои ги применуваат надлежните органи, односно истите тие ги применуваат врз основа на посебни прописи.²³

Во согласност со член 4 од Законот, детективска дејност во Република Србија можат да извршуваат правни лица регистрирани за детективска дејност и претприемач за детективска дејност, а детективските работи може да ги извршува детектив, ако има лиценца за извршување на детективска дејност, односно детективски работи која е издадена од страна на Министерството за внатрешни работи.

ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА

На крајот на XX век во Република Албанија се случиле големи промени во општествено-политичкиот амбиент, но и во економската сфера. Како резултат на овие промени, дојде до интензивирање на напорите за осигурување на безбедноста на сите нивоа и во повеќе сектори, вклучувајќи го и приватниот безбедносен сектор.

Во Република Албанија работата на приватниот безбедносен сектор е регулирана со Законот за чуварска и службата за физичко обезбедување,²⁴ додека за системското уредување на приватната безбедност е одговорно Министерството за внатрешни работи кое меѓу другото е задолжено да издава дозволи за работа на агенциите за обезбедување.

Компаниите за обезбедување даваат широк спектар облици на заштита почнувајќи од статично обезбедување, непосредна заштита, брзо реагирање и обезбедување транспорт на пари и вредности. Со либерализација на економскиот и финансискиот систем, компаниите за приватно обезбедување започнале да склучуваат договори за давање услуги наменети за банкарскиот сектор и соодветните институции, за независните медиуми итн., како и давање услуги за непосредно обезбедување на поединци. Уште еден знак на економскиот развој значеше појавата на нови градилишта, особено во Тирана кои се обезбедувани од страна на приватните безбедносни компании. Зголемемиот број банки и нивни филијали во внатрешноста на земјата значеше поголема потреба не само од статичните чувари, туку и за поставување алармни системи на возилата и на кадарот оспособен за транспорт на пари и други вредности. Најголемите фирми ги нуделе сите облици на заштита, додека малите фирми тежнееле само кон одредени специјализации. Генерално, во Република Албанија компаниите за приватно обезбедување ги ангажираат бизнисмените, меѓународните организации, амбасадите, хотелите, банките, градилиштата

23 Закон о детективској делатности (Сл. гласник РС бр. 104/13 из 05/12/2013), член 2.

24 Закон 8770 од 19.04.2001 и Закон 8936 од 23.05.2001.

и државните институции.²⁵

Во зависност од големината на компанијата и каква услуга дава на пазарот, постојат три категории лиценци, и тоа: категорија А, вклучува фирми кои даваат услуги за обезбедување приватни и јавни згради; категорија Б, се однесува на фирми кои се занимаваат со физички обезбедувања; во категорија Ц спаѓаат фирмите кои се занимаваат со обезбедување транспорт на пари и вредносни предмети. Карактеристично за овие категории е тоа што фирмите со категорија Б и Ц даваат услуги во целата земја, додека тие со А дозвола извршуваат работи само во делокругот на активности (Триван Д. 2012). Значи, без разлика на која категорија ѝ припаѓаат, лиценците за извршување на дејноста приватно обезбедување се дел од полициската област. Личностите кои ја извршуваат дејноста приватно обезбедување мора да исполнат одредени критериуми и тоа: сопственикот на фирмата не треба да биде евидентиран во казнената евиденција, да не биде осудуван, ниту отпуштен од полицијата поради кршење на законот, се разбира, ако претходно бил во работен однос во таа институција итн.

Административната санкција во вид на надзор на правните субјекти кои нема да го почитуваат законот и неговите одредби само по себе носи казнени санкции кои се во исклучителни компетенции на Генералниот директорат на државната полиција при Министерството за внатрешни работи.

ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО ГРЦИЈА

Големината на индустријата на приватната безбедност во Грција е тешко да се процени исто како и нејзиното дејствување, што било речиси нерегулирано до создавањето на посебно законодавство во 1997 година. Сепак, според податоците од 2010 година од страна на CoESS во Грција се регистрирани 1200 приватни безбедносни компании кои вработуваат околу 30.000 лица.²⁶ Компаниите во секторот за приватна безбедност се активни во работите на обезбедување објекти и индустриски постројки, обезбедување лица, обезбедување јавни настани, безбедност на аеродроми и други јавни објекти и во транспортот на пари и богатства (Даничиќ М, и Стајиќ Љ. 2008).

Работата во приватниот безбедносен сектор во Грција е регулирана со Закон за

---

25 SALW and Private Security in South Eastern Europe (2005): A Cause of Effect of Insecurity, Beograd, Republic of Serbia, p. 3.

26 CoESS General Secretariat (2011), Private Security Services in Europe CoESS Facts & Figures, p. 56-57.

приватна безбедност што е донесен на 21 август 1997 година,²⁷ а изменет и дополнет во 2008 година.²⁸ Овој закон предлага дека за основање компанија за приватно обезбедување неопходно е да се бара согласност од надлежниот полициски орган. Сопствениците, менаџерите и оперативниот персонал се подложни на проверки на криминалното минато. Лица кои се кривично осудени на казна затвор подолга од шест месеци не можат да работат во секторот на приватната безбедност. На лицата кои се осудувани за некоја од следните кривични дела, им се забранува извршување должност во компаниите за приватна безбедност како: граѓанска непослушност, загрозување на човековите права и слободи, сексуално вознемирување, акти на фалсификување и фалсификување со измама, уцени, нарушување на правото на слобода на говор, изразување, кражби, измами, предавство, давање и примање мито или корупција, угнетување, употреба на наркотични средства и криумчарење (Давидович Д. и Кешетович Ж., 2009): Оперативниот персонал треба да има завршено воен рок и соодветна обука. Обуката е доброволна и стандардите традиционално се многу ниски. Како резултат на тоа е формирана специјална комисија која воспоставува подобри стандарди во обуката. Носењето униформа е задолжително, а таа мора јасно да се разликува од полициската или од униформата на јавните службеници. Униформите мора да бидат одобрени од Министерството за одбрана. Лицата на должност мора да носат ИД картички. Поседувањето и употребата на огнено оружје е ограничено со законот онака како што се и барањата во однос на другите граѓани и обуката е задолжителна. Употребата на службени кучиња е дозволена во приватни објекти и во оградени простори. Се бара посебна обука за водичите. Лиценцата може да биде одземена ако некој од предусловите за добивање лиценца не се исполни подолго време (Аџич Ј., 2009).

Треба да се потенцира дека во Грција покрај тоа што оваа дејност е регулирана со Законот за приватна безбедност, сепак постојат и други форми на регулација на овој сектор, односно има национален колективен договор врз основа на кој се регулирани условите на работа во секторот. Основниот законски документ се однесува на работното време, на условите за годишен одмор и на правата на привремените работници и работниците на одредено време. Работното време е регулирано со Закон бр.90 од 1982 година, поточно во член 41 којшто пропишал 40 часа неделно и 8 часа дневно. Меѓутоа, во практика, компаниите често ги надминуваат тие работни часови. Со колективниот договор е одредена минималната плата на трудот. Условите за годишен одмор се регулирани со

27 Law no. 2518/1997.

28 Law no. 3707/2008

закон за работа и додадени на колективниот договор. Должината на годишниот одмор се менува во согласност со работниот стаж и изнесува 20 дена во текот на една година до 25 дена по 10 години. Во согласност со Законот 2874/2000 и Законот 2639/1998, вработените со договор на дело и вработените на одредено време имаат исти права како и вработените кои имаат засновано редовен работен однос. Тие, исто така, имаат право да бидат информирани за полното работно време и за испразнетите места во компанијата.²⁹

ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО БУГАРИЈА

Во Бугарија, со донесување на Законот за работење на приватното обезбедување од 2004 година, се уредени условите и начинот на извршување на дејноста и вршење на работите на заштита на лица, имот и добра кои се надвор од надлежноста на државата, како и овластувања на лицата кои вршат работи за заштита. Законот налага фирмите кои се регистрирани за вршење на оваа дејност да бидат регистрирани во полицијата. Според податоците од 2010 година во Бугарија има околу 1200 приватни безбедносни компании кои вработуваат околу 55.000 вработени во овој сектор.³⁰

Генерално, фирмите за обезбедување во Бугарија ги нудат следните видови услуги како: обезбедување згради, инсталации, банки, амбасади, концерти, транспорт на пари и вредности, хотели, индустриски објекти, приватен имот, спортски сали, бензиски станици, стадиони, приватни куќи, меѓународни организации и корпорации, државни и јавни установи, потоа одржување електронски алармни системи и системи за видео надзор итн.

Според Законот, активности за приватно обезбедување ќе бидат дозволени само со поседување соодветна лиценца или соодветна регистрација според одредбите на законот за приватно обезбедување, а лиценците се издаваат од страна на националната полиција или од личноста која таа ќе ја овласти. Директорот или овластените лица од негова страна имаат право да издадат или да ја одбијат лиценцата во рок од еден месец од денот на поднесување на барањето.³¹

---

29 A comparative overview of legislation governing the private security industry in the European Union. Final Report of a project for CoESS/UNI Europa, funded by the European Commission, Verzion 11/04/202, p. 15.

Law on private guarding activities enacted in 2004.

30 CoESS General Secretariat (2011), Private Security Services in Europe CoESS Facts & Figures, p. 26.

31 SALW and Private Security in South Eastern Europe (2005): A Cause of Effect of Insecurity, Beograd, Republic of Serbia, , pp. 14-15.

Во поглед на употреба на сила, законот е доста ригиден. Така според член 34 од законот употребата на сила е дозволена само во ситуации кога припадникот-вработен во приватното обезбедување не може да ја извршува службената должност, што значи дека физичка сила може да биде употребена само по претходно опоменување или во исклучителни ситуации при изненаден напад.

Административната санкција во вид на надзор на правните субјекти кои нема да го почитуваат законот и неговите одредби само по себе носи соодветни казни. Аналогно на тоа контролата на работењето на овој сектор му е доверено на Министерството за внатрешни работи. Исто така, соодветна контрола се прави и преку парламентот и канцеларијата на народниот правобранител кои имаат законски овластувања за вршење надзор.³²

ЗАКЛУЧОК

Законското регулирање на приватната безбедност се разликува од држава во држава. Тоа е заради фактот што секоја од анализираните држави има свои специфики, своја традиција итн., но сепак треба да се нагласи дека во услови на зголемени закани се појавува потреба овој сектор да дејствува надвор од националните рамки, па затоа се наметнува потребата за нормирање на одредени аспекти на дејствување, како и услогласување на законската рамка.

Од споредбената анализа можат да се извлечат повеќе заклучоци. Прво, утврдено е дека не постојат значителни разлики во законските одредби, како и во овластувањата коишто ги имаат вработените во приватниот безбедносен сектор во земјите од ЈИЕ. Исто така, не се евидентирани одредени разлики во делот на услугите кои што ги даваат овие фирми во анализираните држави. Второ, во делот на издавање лиценца за работа речиси идентично во сите држави таа активност е во надлежност на Министерството за внатрешни работи. Сепак, компаративната анализа покажува одредени разлики од аспект на организирањето на приватната безбедност во Босна и Херцеговина. Системот на приватна безбедност на Босна и Херцеговина е сложен исто како што е сложена и самата структура на Босна и Херцеговина и тој е организиран и од Федерацијата БиХ и од Република Српска поради двата ентитета Република Српска и Федерација Босна и Херцеговина кои имаат посебни закони во оваа сфера. Разлики се забележани и од аспект на контролата, односно органите кои се инволвирани во неа. Во најголем број

---

32 Исто., стр. 14-15.

анализирани држави контролните механизми му се доверени на Министерството за внатрешни работи, и на одредени соодветни органи во рамките на овој ресор, односно постои Генерален инспекторат, односно директорат на полицијата во Романија и во Албанија кои се овластени за вршење соодветна контрола и надзор на работењето на овие фирми. На крајот, врз основа на квалитетна и методолошки издржана споредба на приватниот безбедносен сектор во посочените држави со базичните елементи на повеќето теоретски модели, може да се заклучи дека во сите анализирани држави работењето на овој сектор најмногу наликува (односно има најголем број слични елементи) на традиционалниот модел на полициско работење.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ахиќ Ј., (2009): Системи приватне сигурности, Сарајево, ЦСС, стр.180-210.
2. Давидовиќ Д. и Кеџетовиќ Џ., (2009): Упоредни приказ законодавства приватног секотра безбедности и землјама ЕУ, Београд во Страни правни живот, Институт за упоредно право, стр. 247-248.
3. Даничиќ М, и Стајиќ Љ., (2008): Приватна безбједност, Бања Лука, Висока школа унутрашњих послова, Триван Д., (2012), Корпоративна безбедност, Досије студијо, Београд.
4. Даничиќ М., (2009): Специфичности менаџмента у области приватне безбедности у Републици Српској, Интернационална асоцијација криминалиста, Бања Лука.
5. Даничиќ М., (2009): Специфичности менаџмента у области приватне безбедности у Републици Српској, Бања Лука, Интернационална асоцијација криминалиста.
6. <http://www.mfa.gov.ba/indeg>
7. Бијела књига одбране Босне и Херцеговине, Јуни, 2005, стр. 14.
8. Закон о детективској делатност, (Службене новине ЗДК, бр. 07/98.
9. Закон о агенцијама за заштиту лјуди и имовине, (Службене новине ФБИХ, год IX, бр 50, 14. октобар 2002).
10. Види: Закон о предузећима ("Службени гласник РС" број 24/1998), Закон о оружју и муницији, ("Службени гласник РС" број 13/1993), Закон о раду ("Службени гласник РС" број 38/2003), Закон о заштити од пожара („Службени гласник РС" број 16/2002), Закон о јавном реду и миру ("Службени гласник

PC" број 25/2002), Кривични законик Републике Српске ("Службени гласник РС" број 37/2001).

11. Службени гласник Румуније бр. 525 од 22.07.2003 година.
12. CoESS General Secretariat (2011), Private Security Services in Europe, CoESS Facts & Figures, p. 99.
13. SALW and Private Security in South Eastern Europe: A Cause of Effect of Insecurity, Beograd Republic of Serbia, 2005.
14. Закон о заштити лица и имовине ("Службени лист Црне Горе, број 1/2014» од 9.1.2014), Член 1.
15. Закон о детективској делатност, (Службени лист РЦГ, бр. 29/2005).